

KRONIKA

KRYSTYNA LUTYŃSKA – WSPOMNIENIE

Krystyna Leśniewska-Lutyńska urodziła się 26 lipca 1931 r. w Warszawie w rodzinie zawodowego oficera. Po wojnie zamieszkała w Łodzi, uczęszczała tu do gimnazjum i liceum. Świadectwo maturalne otrzymała w 1949 r. W tym samym roku podjęła naukę na Wydziale Humanistycznym UŁ w sekcji Nauki Społeczne, kontynuowała ją od roku 1952 na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ w sekcji Historii Myśli Społecznej. W styczniu 1955 r. otrzymała dyplom magisterski w oparciu o pracę *Czasopisma rodzinne w Królestwie Polskim w latach 1860–1880* napisaną pod kierunkiem prof. Józefa Chałasińskiego, którego uważała za swojego wielkiego intelektualnego mistrza.

Duży wpływ na zainteresowania naukowe i ukształtowanie się warsztatu badawczego Krystyny Lutyńskiej miał prof. Jan Szczepański. Pod jego naukową opieką przygotowała i obroniła w grudniu 1964 r. pracę doktorską, która rok później została opublikowana w prestiżowej „białej serii” wydawnictwa Ossolineum

pt. *Pozycja społeczna urzędników w Polsce Ludowej: łódzcy urzędnicy w świetle badań socjologicznych*. Książka została uhonorowana w roku 1971 nagrodą Polskiego Towarzystwa Socjologicznego za najlepszą pracę doktorską. Jest ona nadal, mimo upływu lat, znakomitym przykładem możliwości zastosowania w badaniach empirycznych w socjologii wielu, wzajemnie się uzupełniających, metod socjologicznych. W roku 2014 mieliśmy zaszczyt uczestniczyć w uroczystości odnowienia doktoratu w półwiecze jego nadania.

Krystyna Lutyńska pracę zawodową podjęła już na studiach, pełniąc w latach 1950–1953 funkcję asystenta w Instytucie Socjologicznym UŁ. W kwietniu 1956 r. została zatrudniona w Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk; pełniła kolejno funkcję asystenta, adiunkta, kierownika Sekcji Badań Pilotażowych i kierownika Zakładu Metodologii Badań Społecznych IFiS PAN w Łodzi na stanowisku docenta. Na emeryturę przeszła formalnie w 2001 r., ale pracowała jeszcze w IFiS PAN do roku 2005.

W dorobku naukowym Krystyny Lutyńskiej, obok prac z dziedziny socjologii zawodu i struktury społecznej, na szczególną uwagę zasługują publikacje z zakresu metodologii i metodyki badań społecznych. Problemom metodologicznym poświęcona została większość z ponad 150 napisanych przez nią artykułów i kilka ważnych książek: *Ogólne zasady przeprowadzania wywiadów w pilotażu pogłębianym* [1974], *Wywiad kwestionariuszowy: przygotowanie i sprawdzanie narzędzia badawczego* [1984], *Surveye w Polsce. Spojrzenie socjologiczno-antropologiczne* [1993].

Krystyna Lutyńska była ważną postacią „metodologicznej szkoły łódzkiej”; przez wiele lat współtworzyła jej oryginalny charakter, prowadząc liczne i interesujące studia empiryczne, ukierunkowane na ocenę jakości danych uzyskiwanych w badaniach. Na ich podstawie powstały liczne artykuły. Najbardziej naukowo znaczącym dokonaniem jest Jej autorska koncepcja pilotażu pogłębianego, która obecnie należy do kanonu wiedzy metodologicznej; jest ona powszechnie wykorzystywana zarówno w dydaktyce, jak i w praktyce badań surveyowych dla doskonalenia kwestionariuszy wywiadów i ankiet.

Benedyktyńskiej pracy Krystyny Lutyńskiej środowisko socjologiczne zawdzięcza także dwie niezwykle użyteczne publikacje: *Metodologię badań socjologicznych: bibliografia adnotowana książek za lata 1945–1999* [2000] i *Metodologię badań socjologicznych: bibliografia artykułów metodologicznych w wybranych czasopismach i książkach* [2002].

Nie sposób pominąć Jej wieloletniej pracy w Polskim Towarzystwie Socjologicznym, którego członkiem została w roku 1960, a więc już trzy lata po jego utworzeniu. Od początku była osobą niezwykle aktywną, przyczyniła się

nie tylko do organizacyjnego okrzepnięcia i rozwoju stowarzyszenia, ale także do konsekwentnego budowania jego etosu, również w bardzo trudnych latach 60., 70. i 80. XX w. Przez kilka kadencji była członkiem Zarządu Głównego PTS, a przez kilkadziesiąt lat członkiem Zarządu Oddziału Łódzkiego, przez wiele kadencji pełniąc także funkcję przewodniczącej. Zawdzięczamy Jej również opracowanie niesłychanie ważnej monografii tego Oddziału. Wiedzę z zakresu metodologii badań społecznych Krystyna Lutyńska krzewiła, będąc współtwórczynią ogólnopolskiej Sekcji Metodologii Badań Społecznych. Była jej dobrym duchem, uczestnicząc w organizacji wielu konferencji naukowych i grup tematycznych na zjazdach socjologicznych. Pracę w stowarzyszeniu traktowała jako służbę publiczną, a nawet misję. I taki właśnie etosowy sposób myślenia przekazała swoim młodszym kolegom, którzy z czasem stawali się Jej przyjaciółmi. Bez przesady można powiedzieć, że rekrutowali się oni z kilku pokoleń socjologów.

Jako osoba troszcząca się o rozwój intelektualny młodego pokolenia socjologów zainicjowała ustanowienie w roku 1999 nagrody im. Jana Lutyńskiego przyznawanej w Instytucie Socjologii UŁ za najlepszą pracę magisterską; była również członkiem Komisji Konkursowej. Po utworzeniu nagrody im. Stanisława Ossowskiego dla wyróżniającej się pracy socjologicznej autorów młodszego pokolenia weszła w skład Jury Nagrody i przez wiele lat była jego przewodniczącą, zyskując opinię niezwykle sumiennej oraz życzliwej recenzentki. Z tej bardzo ważnej funkcji zrezygnowała dopiero z powodów zdrowotnych w roku 2016.

Krystyna Lutyńska przez wiele lat konsekwentnie opracowywała obszerny dorobek rękopiśmienniczy męża – prof. Jana Lutyńskiego. Dzięki Jej ogromnej i cierplivej pracy opublikowanych zostało kilka tomów zawierających naukowe teksty Profesora. Do ostatnich chwil swojego życia współpracowała z Jego uczniami i opiekowała się młodymi pracownikami Katedry Metod i Technik Badań Społecznych. Była to opieka niezmiernie życzliwa i bardzo dyskretna.

Działalność organizacyjna Krystyny Lutyńskiej obejmowała m.in. pracę w Radzie Naukowej IFiS PAN, Komisji Socjologicznej Prezydium PAN w Łodzi, Radzie Naukowej CBOS. Od roku 1989 była członkiem redakcji „Przeglądu Socjologicznego”.

Wieloletnia praca naukowa Krystyny Lutyńskiej bardzo wcześnie zyskała uznanie środowiska socjologicznego. Poza nagrodą dla książki napisanej na podstawie pracy doktorskiej otrzymała również w 1972 i 1975 r. nagrodę Sekretarza Naukowego PAN za współautorstwo i współredakcję dwóch tomów *Analiz i prób technik badawczych w socjologii*. W roku 1995 uhonorowana została niezwykle

prestżową Nagrodą im. Stefana Nowaka za książkę *Surveye w Polsce. Spojrzenie socjologiczno-antropologiczne* przyznawaną przez Radę Naukową Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Krystyna Lutyńska była nie tylko osobowym wzorem społecznego działania na rzecz rozwoju socjologii oraz upowszechniania wiedzy socjologicznej. Uznając za swoich duchowych i intelektualnych mistrzów profesorów Józefa Chałasińskiego i Jana Szczepańskiego, stanowiła rzadko już spotykany przykład „socjologa integralnego”, wpisujący się w dziedzictwo i tradycję polskiej inteligencji w najlepszym sensie tego słowa. Przez całe swoje życie łączyła bowiem pracę naukową z intensywną aktywnością w Polskim Towarzystwie Socjologicznym oraz działalnością obywatelską. Pisząc o działalności obywatelskiej Krystyny Lutyńskiej, mamy na myśli m.in. Jej udział w latach 80. w pracach Komisji Rewizyjnej zdelegalizowanej Solidarności Ziemi Łódzkiej oraz w tajnych interdyscyplinarnych seminariach naukowych poświęconych problemom ówczesnej Polski, dla odbycia których Państwo Lutyńscy udostępniali swoje mieszkanie.

Krystyna Lutyńska odeszła 4 września 2016 r. W naszej pamięci na zawsze pozostanie jej niezwykła naukowa aktywność, życzliwość, dobroć oraz intelektualna i osobista kultura.

Anna Kubiak, Ilona Przybyłowska, Włodzimierz A. Rostocki